

Annie Besant - Leider met veel facetten

– Daniel Ross Chandler

Exponent van religieuze eenheid

De uiteenzetting over de universele leringen binnen de grote wereldreligies door Annie Besant culmineerde in vier lezingen op de jaarlijkse Conventie van de TS in 1896 over het Hindoeïsme, het Zoroastrianisme, het Boeddhisme en het Christendom. Ze werden uitgegeven in 1897 onder de titel *Four Great Religions*. Een tweede reeks werd gepresenteerd in 1901 waarin de Islam, het Jainisme, het Sikhisme en de Theosofie behandeld werden. In 1966 werden beide reeksen, behalve de voordracht over Theosofie, opnieuw bewerkt en uitgegeven als *Seven Great Religions*.

Dr. Daniel Ross Chandler, uit Illinois, VS, levert veelvuldig bijdragen over mystieke en aanverwante onderwerpen.

In de lezingen uit 1896, zo schreef Newcomb, moedigde zij haar gehoor aan spirituele schatten te zoeken in elke religie, en zij wees op de grote schoonheid en de onderliggende eenheid binnen de wereldreligies. Zij legde uit dat de theosofie geabstraheerd kan worden uit alle religies.¹ Het bestuderen van religie vereist onderzoek naar de leringen van de stichter, het analyseren van de exoterische religie, gericht op de grote massa, de aspecten die worden geboden aan de ontwikkelde en cultuurbewuste mensen, en de mystieke kant die de universele spirituele verlangens van de mens tot uitdrukking brengen.² In deze voordrachten gaf zij niet alleen een overzicht van de heilige geschriften, maar ook van secundaire geschriften, gekoesterd door de respectievelijke aanhangers vanuit het perspectief van occulte kennis.

Daar zij geloofde dat zij geen grotere dienst kon bewijzen dan het bijeenbrengen van deze op het oog verschillende religies, beschreef zij ze alle als voortkomend uit een enkele bron. Mohammed, Christus, Zarathustra, Mozes, de Rishi's en de Bodhisattva's zijn leden van een machtige spirituele broederschap van bewakers die de mensheid beschermen. Iedere religie

heeft een bepaalde doelstelling te vervullen in de wereld; ieder van hen is geschikt voor de specifieke natie waarvoor ze verleend is, en is bestemd om een bepaalde beschaving in haar evolutie te instrueren en te beïnvloeden.

Het gemeenschappelijke fundament onder alle wereldreligies, de eenheid die ze verbindt, ligt in de spirituele waarheid, de filosofische denkbeelden en in de mystiek die de mensheid informeert en instrueert over hun goddelijke oorsprong en aard en over hun pelgrimstocht terug naar hun oorsprong.³ Zij waarschuwde terecht dat in de loop der tijd iedere religie ondermijnd wordt door verdraaiing en corruptie, die geleidelijk in de loop der eeuwen binnensluipen.

Het gemeenschappelijke fundament onder alle wereldreligies ligt in de spirituele waarheid, de filosofische denkbeelden en in de mystiek.

In haar lezing over het Hindoeïsme gaf zij uitleg over de spirituele waarheden van de Veda's en de Upanishaden, over de exoterische kennis vervat in de Purana's, de *Ramayana* en de *Mahabharata*, en over yoga als discipline om spirituele waarheid te begrijpen door het geleidelijk ontvouwen van innerlijke eigenschappen.

Bij het bespreken van de leer van Zarathoestra zei zij dat vanaf de vroegste tijden een opeenvolging van spirituele leiders toezicht hield op de innerlijke ontwikkeling van de mensen. Zij brachten iedere oorspronkelijke lering weer tot leven en versterkten deze. De eerste Zoroaster onderwees de essentiële principes die de grondslag vormen van elke religie. Uiteindelijk werden commentaren opgesteld, die uitleg gaven over de heilige literatuur die gegeven was door de eerste leraar en de eerste groep discipelen. In de loop der eeuwen bleven er slechts fragmenten over van deze gerespecteerde geschriften, die een onvolmaakt residu vormden van de oorspronkelijke principes. Zoroaster was

een van de goddelijke ingewijden. De leer van Zarathoestra, die voortkwam uit het oeroude verleden, werd nog maar mondjesmaat vertegenwoordigd in de daaropvolgende eeuwen.

Besant vatte de essentiële leringen samen van het Jainisme. Zij zei dat mensen, door geen enkel levend wezen leed toe te brengen, nirvana bereiken en een volmaakte gemeenschap van alle levende wezens ervaren. Ook zei zij dat de Jains en de Boeddhisten afstammelingen zijn van het aloude Hindoeïsme. De Jains geloven dat op het moment van de hoogste spirituele ervaring, een leerling zichzelf ervaart als de zuivere kennis die iemand van nature is; door verhoogd bewustzijn begrijpt een toegewijde de realiteit van de Kenner van al wat is.

Zij beweerde dat Boeddhistische leringen ontdekt worden binnen de nobelste waarheden die in alle grote religies onderwezen worden, ofschoon ook het Boeddhisme beladen is met vervormingen en onjuiste weergaven. Maar de Boeddhistische geschriften zijn een echo van de Hindoe leringen. Alleen is de uitdrukingsvorm ervan geschikt om deze religie uit te dragen buiten India. De biografie van de Boeddha is zo onlosmakelijk verbonden met zijn leringen dat wanneer zijn instructies losgemaakt worden van zijn uitspraken, deze instructies een deel van hun kracht verliezen. Voor Besant was de Boeddha een Hindoe die tot Hindoes sprak. Gedurende 42 jaar dwaalde de Gezegende door India, terwijl hij nirvana weigerde en de mensen voorhield dat bevrijding van het lijden bereikt kan worden door het doven van begeerte. De Gezegende moedigde zijn volgelingen aan slechte daden te vermijden, volkomen deugdzaamheid te betrachten en het denken volkomen te onderwerpen.

Besant zei, door een essentieel gemeenschappelijk kenmerk binnen de Boeddhistische en Hindoe leringen te concluderen, dat de die deze religies uitdragen tot één enkele gemeenschap behoren. Geen enkel verschil onderscheidt een Hindoemeester van een Boeddhistische meester. Geboren

als zij zijn op Indiaas grondgebied en dezelfde leringen uitdragend, ademen Boeddhisten en Hindoes dezelfde spirituele waarheid. Terwijl zij een lans brak voor goede wil, verdraagzaamheid en begrijpen, deed zij een beroep op Hindoes om de Gezegende te aanvaarden, te erkennen en te waarderen:

‘De Boeddha komt tot u, een man uit uw eigen land, de glorie van het Hindoe volk, geboren in de Kshattriya kaste, behorend tot het Arische volk, de aloude waarheden onderwijzend in een nieuwe vorm en ze gereedmakend om de grotere menigten te leren. Hij is de onze, zoals hij ook de grootste is onder de leraren van deze wereld, de zuiverste en eerlijkste van alle bloemen der mensheid; deze bloem bloeide op Indiase bodem, deze leraar sprak de Indiase taal en hield van het Indiase volk’.

Met behulp van de heilige geschriften, de geschriften van de kerkvaders en occulte kennis probeerde Annie Besant het essentiële te scheiden van het niet-essentiële in het Christendom. Met veel inzicht wees zij erop dat er zekere onduidelijkheden bestaan aangaande de historische oorsprong ervan, dat enorme verschillen de Christenen onderling scheiden en dat het geweldige belang dat aan juiste intellectuele geloofswaarden wordt toegekend, veel verdeeldheid veroorzaakt. De spreker merkte op dat er maar zeer weinig leerstellingen in de evangeliën te vinden zijn; het credo bleef aanvankelijk ongeschreven en mondeling overgeleverd; en de geheime leringen die beperkt bleven tot de diepst ingewijden raakten verloren na de val van het Romeinse Keizerrijk.

Dit verlies van deze geopenbaarde of esoterische leringen verklaart de primitieve verbasteringen die te vinden zijn in onze eigentijdse christelijke theologie. Christus, beweerde Annie Besant, was niet gewoon iemand die met hoofd en schouders boven de volgelingen uitstak; hij werd gevormd temidden van zijn apostels en aanhangers. Besant benadrukte het universalisme binnen het christendom en legde

uit dat de leringen van Jezus identiek zijn aan de uitspraken van andere grote spirituele voorgangers. Zij zei: ‘Iedere religie is slechts een kleurrijke straal van het licht van God; en in de samensmelting van alle religies is het ware witte licht te zien’.⁵

Bij het bespreken van de Islam beschreef Besant een religie als ‘de basis alsook de kroon van het nationale leven’.⁶ Zij onderscheidde een voordeel dat zou toenemen wanneer in een natie, gezegend door talrijke religies, de ene God aanbeden wordt onder talloze namen, de mensen zich tot een enkele gemeenschap verenigen, en ‘in de vele geloofsrichtingen een diepere eenheid vinden, en in de variaties van religie de identiteit van ware religie vinden’⁷, en de ‘harmonie met veel akkoorden van verscheidene geloofsrichtingen die samensmelten tot een melodieuze geheel’⁸ voortbrengen. Zij was er van overtuigd dat deze indrukwekkende prestatie alleen door India geleverd kon worden; de meeste wereldreligies zijn daar gesticht, en daar kunnen de aanhangers de ultieme eenheid en de machtige vervulling ontdekken.

De stichter van iedere religie was het hart en de drijvende kracht van het geloof.

De stichter van iedere religie was ‘het hart en de drijvende kracht van het geloof’.⁹ De Profeet van de Islam, betoogde zij, begon aan 15 jaar contemplatieve meditatie nadat hij 26 jaar huwelijk voltooid had; hij ervoer een rustig uiterlijk leven en een verschrikkelijke innerlijke strijd. Hij vluchtte een woestijn in tijdens een vreselijke kwelling die alleen door God geïnspireerde mensen begrijpen kunnen; op een nacht werd hij omringd door een schitterend licht en een glorieuze verschijning noemde hem een profeet en gaf hem opdracht bekendheid te geven aan de heilige naam.

Niet langer alleen maar Mohammed, werd hij de profeet van Arabië die de eenheid van God en de eenheid van de profeten onderwees. Hij kreeg aanvankelijk volgelingen, die hem uiteindelijk verlieten; toen vluchtte hij naar Medina en trok nieuwe aanhangers na een militaire campagne. Na de dood van de profeet schiepen zijn volgelingen een grote nieuwe cultuur die zes transformerende eeuwen standhield. Besant vertelde dat het Soefisme in de 13^e eeuw, een mystieke beweging binnen de Islam, de waarheid van de evolutie leerde die Darwin aan het Christendom bekend maakte in de 19^e eeuw.¹⁰

Annie Besant gaf aan dat de godsdienst van de Sikhs aanvankelijk een religieuze beweging was, die zich later ontwikkelde tot een militante organisatie, maar die essentieel religieus bleef. Ofschoon zij ontstond binnen de Hindoe-cultuur, spannen de aanhangers van de godsdienst van de Sikhs zich in om hindoes en moslims binnen een enkele gemeenschap bijeen te brengen.

Goeroe Nanak, de eerste van een opeenvolging van spirituele leraren, moedigde aspiranten aan om de realiteit te ontdekken binnen religie, om het leven achter en voorbij de vorm te ervaren, om een innerlijke waarheid te begrijpen die te ontdekken viel met een oprechte geestesgesteldheid. De goeroe zwierf rond als een ascet terwijl hij voedsel uitdeelde aan de hongerigen. Hij hield zich verre van geloofsvormen die de mensen verdelen, bracht zijn liefde voor alle mensen tot uitdrukking terwijl hij zichzelf als minderwaardig beschouwde, en toonde een uitgesproken passie zoals heiligen in iedere generatie die ervaren hebben.

In filosofisch opzicht leerde Goeroe Nanak, net als andere profeten, reïncarnatie en karma. Nanak predikte de filosofie van de Upanishaden toen hij zoekers instrueerde achter alle vormen te zoeken naar de Vormloze Ene, zonder de talrijke vormen te verloochenen waardoor het Allerhoogste ontdekt wordt. Vanuit de Universele Vorm hebben bewuste en onbewuste wezens zich gemanifesteerd voordat zij zich uiteindelijk verloren in die vorm waaruit zij voortkwamen. Hij bevestigde dat er één Brahman is, boven allen verheven, waarvan de goden slechts gedeeltelijke manifestaties zijn. Goeroe Nanak was een van de grote profeten die de zuivere Vedantische leringen presenteerden, maar die ook een opperste liefde voor God aanmoedigden door middel van liefde en dienstbetoon aan de mensheid.

Als een pionier in het ontwikkelen van vergelijkende godsdienstwetenschappen en Aziatische studies zocht Annie Besant het universele binnen de bijzonderheden van schijnbaar verschillende religies.

Noten

1. Newcomb, 'Annie Besant's International Convention Lecture Series: A Retrospect', pp.104-5
2. Annie Besant, *Seven Great Religions* (Adyar: TPH, 1978), p.198
3. *Ibid.*, 230
4. *Ibid.*, 146
5. *Ibid.*, 192
6. *Ibid.*, 197
7. *Ibid.*, 197
8. *Ibid.*, 197
9. *Ibid.*, 213
10. *Ibid.*, 228.

Samengevat uit:
The Theosophist, oktober 2000
Vert.: A.M.I.